

Til Børne- og Ungdomsudvalget

30-05-2017

Sagsnr.
2017-0204476

Baggrundsnotat til temadrøftelse om integration 7. juni

Dokumentnr.
2017-0204476-1

Børne- og Ungdomsudvalget har bedt om en temadrøftelse om integration som baggrund for en handleplan, der skal fjerne resultatforskellen mellem etnisk danske elever og ikke etnisk danske elever. Planen skal bygge på erfaringer fra Københavnermodellen og inddrage erfaringer fra andre kommuners virkningsfulde indsatser.

Notatet beskriver præstationsgabets mellem etnisk danske og ikke etnisk danske elever, den nuværende integrationsindsats i København og eksempler fra andre kommuner.

Indledning

Ambitionen bag Københavns integrationspolitik er, at flere københavnere skal i beskæftigelse og uddannelse og leve et sundt og aktivt liv, og at færre skal være socialt udsatte og opleve at stå uden for fællesskabet.

Integrationsindsatsen sætter spot på, at københavnere med anden etnisk baggrund end dansk oplever større udfordringer end københavnere med etnisk dansk oprindelse, og at det er synligt på mange forskellige forhold. Hovedparten af københavnere med anden etnisk baggrund end dansk bor fx i et byens udsatte byområder, og risikoen for at være ledig er mere end dobbelt så stor for københavnere med anden etnisk baggrund end dansk som for resten af københavnere.

Det viser, at etnicitet fortsat er udslagsgivende for den enkelte københavners muligheder, men også at integrationsindsatsen hænger nøje sammen med indsatsen for at mindske social ulighed og mobilitet, herunder fx indsatsen for at imødegå strukturelle udfordringer på områder som skole, uddannelse, beskæftigelse, sundhed og byplanlægning.

Der bliver i dag gjort et stort stykke arbejde i institutioner og skoler for at skabe bedre resultater for tosprogede børn og elever. Samtidig tildeles penge til institutioner og skoler ud fra sociale kriterier og tosprogskriterier. Situationen er imidlertid, at der fortsat er stor forskel på, hvordan etnisk danske elever og tosprogede elever klarer sig i skolen.

Det er afgørende for alle børn og unge liv, at de er i trivsel og at de via gode daginstitutioner, skoler og fritidstilbud dannes og uddannes til livsduelige og demokratiske medborgere. Det er forvaltningens vurdering at folkeskolereformen vil medvirke til at forbedre de

Fagligt Indhold og Kvalitet

Gyldenløvesgade 15
1600 København V

EAN nummer
5798009371201

tosprogede elevers trivsel og faglige resultater. Her tænkes især på elementerne undervisningsdifferentiering, understøttende undervisning, Åben Skole, øget feedback, bevægelse, udeskole, inddragelse af pædagoger, mulighed for lektiehjælp og faglig fordybelse, ekstra timer, individuelle læringsmål, høje forventninger til alle børn – ikke kun de fagligt dygtigste m.v.

Udover folkeskolereformen vil også en styrkelse af den tidlige indsats kunne skabe bedre resultater. Børne- og Ungdomsudvalget besluttede i efteråret 2014, at der fra og med skoleåret 2016/2017 skal overføres 10 mio. kr. fra folkeskolen til tidlig indsats. Pengene skal blandt andet bruges til styrkelse af sprogarbejdet i vuggestuer, børnehaver og fritidstilbud, herunder til mere forældresamarbejde om børnenes sproglige udvikling.

Arbejdet med faglige handleplaner skal sikre at vi systematisk løfter det faglige niveau på skoler, som er udfordrede, hvilket er en opgave der påhviler alle folkeskolens aktører, og en opgave, som der samarbejdes om gennem ledelsesstrengen. Muligheden for at skoler kan få support i form af faglige handleplaner hvert år, skaber en stærkere kontinuitet og en mere jævn fordring af supportressourcerne.

Indsatsen for at løfte de tosprogede elever fagligt sker først og fremmest i det daglige arbejde i dagtilbud, skole og fritidstilbud, hvor ambitionen er at løfte alle elever, herunder naturligvis også de tosprogede. Der er dog, på trods af den generelle indsats, behov for særlige initiativer målrettet fagligt udfordrede elever, herunder tosprogede elever.

Faglige udfordringer og præstationsgab

Også for børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk viser udfordringerne sig særligt i Københavns udsatte byområder. Sammenlignet med resten af København har de udsatte byområder en overrepræsentation af borgere med sociale udfordringer og dobbelt så mange børn fra de udsatte byområder har fx sproglige vanskeligheder, når de starter i 0. klasse end københavnske børn generelt. Elever, der bor i udsatte byområder, får i gennemsnit 1,2 karakterer lavere end den almindelige københavnske elev til afgangsprøven i folkeskolens 9. klasse (5,6 i de udsatte byområder mod 6,8 i København), og selvom der er en positiv faglig udvikling for både et- og tosprogede elever, er der stadig et tydeligt præstationsgab. Det er dog værd at bemærke, at en del af elevernes generelle positive udvikling bæres af en øget fremgang blandt de tosprogede elever, særligt drengene, hvis resultater udvikler sig mere positivt end alle øvrige grupper.

Hvert år sprogvurderer institutionerne børn i 3 og 5 års alderen. Rettes blikket mod de børn med ikke-vestlig oprindelse, som var sprogligt udfordret som 3-årige i 2014, og ser hvordan de udvikler sig frem mod

5-årsvurderingen i 2016 ses, at 43 % af børnene ikke længere er sprogligt udfordrede efter de to år. Det tilsvarende tal for etnisk danske børn er 64 %.

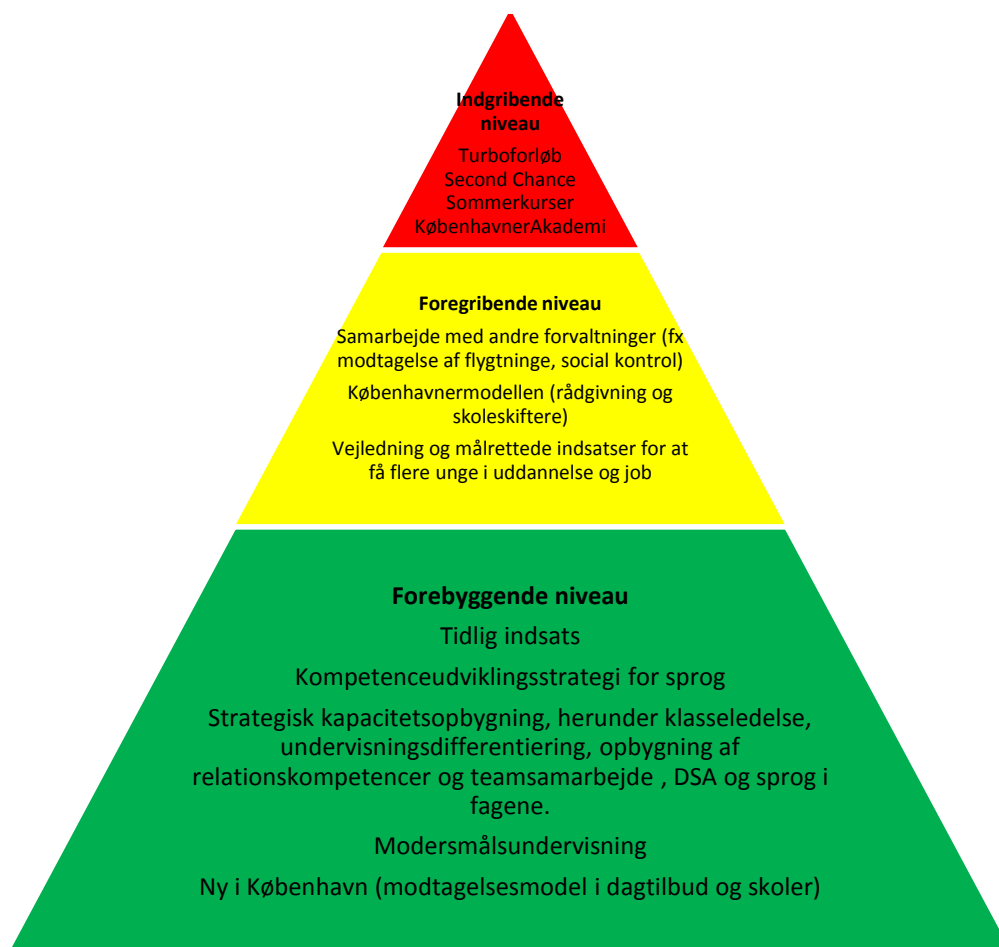
Siden 2013 har andelen af sprogligt udfordrede børn i 0. klasse været faldende. Andelen af sprogligt udfordrede børn lå på 14,7 % i 2016 (dvs. andelen af børn, der scorer under 15 i sprogscreeningerne i 0. klasse), mens det i 2013 lå på 17,8 %.

Data på området viser generelt, at der fortsat er brug for at rette fokus mod de tosprogede børn og unge for at sikre, at betydningen af etnisk baggrund mindskes.

Integrationsindsatser

Rammen for arbejdet med integration målene i kommunens integrationspolitik om, at alle københavnske børn uanset etnisk eller social baggrund opnår forudsætninger for, at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse og få adgang til arbejdsmarkedet. Betydningen af social og etnisk baggrund skal mindskes og alle børn skal blive så dygtige, som de kan.

Integrationsarbejdet i forvaltningen sker på forskellige niveauer med forskellige indsattyper, nogle med et bredt og langt sigt, andre rettet mod enkelt individer i koncentrerede forløb med fokus på forbedringer. I figuren nedenfor er indsat eksempler på indsatser, der er henholdsvis af forebyggende, foregribende og indgribende karakter. Indsatserne beskrevet i trekanten er ikke udtømmende. Boksen nederst illustrerer kommunens fælles politikker og indsatser, som indgår i arbejdet med integration.

Kommuneplan, Politik for Udsatte Byområder, Helhedsplaner, Sikker By, Kultur- og Fritidspolitik osv.

Det forebyggende niveau

Den generelle forebyggende indsats har et opbyggende bredt sigte og et fokus på en bred målgruppe af børn og unge. Derfor ses flest indsatser på dette niveau, der skal komme alle børn til gode.

Tidlig indsats

Forvaltningen arbejder med at nå børnene så tidligt som muligt. Det er således hensigten, at børnene opnår bedre sproglige forudsætninger for at deltage i undervisning og sociale sammenhænge i skolen og dermed bliver mere læringsparate og har større chance for at få succes senere i livet. Målet for hele den tidlige indsats er således på sigt at mindske behovet for kompenserende tiltag i skolen. Igangværende tiltag som understøtter integrationsindsatsen:

- Sprogindsats indenfor dagtilbud
- Sprogindsats udenfor dagtilbud

- PLUS pladser hvor børn der er sprogligt udfordrede eller i risiko for socialt udsathed tilbydes plads i et højkvalitetsdagtilbud
- Opsøgende forældresamarbejde med det formål at få flere udsatte børn i dagtilbud
- Kompetenceudviklingsstrategi for 0-6 års området
- Tidlig Indsats (investeringscasen)

Investeringscasen tidlig indsats har fokus på de 20 % mest udsatte børn. Målet er at sætte endnu tidligere ind overfor børn, der pga. dårlig tilknytning e.l. er i risiko for at blive bremset i deres udvikling. Derfor støttes forældrene for at sikre en god omsorg for barnet og en god forældre-barn tilknytning. Desuden bliver der arbejdet med at skabe en forandring og et pædagogisk kvalitetsløft i institutioner med flest udsatte børn.

Kompetenceudviklingsstrategi for sprog

Forvaltningen har generelt arbejdet med kompetenceudvikling inden for sprog og kultur i mange år. Siden 2013 har der via BUF-akademi været udbudt grundkurser for børnehavepædagoger med fokus på børns sprogtilegnelse og sprogunderstøttende pædagogik. De sidste 3 år, har der været et tilsvarende hold for vuggestuepædagoger.

Lokalt holdes der temamøder og workshops med praksisnær tilgang, og som ligeledes kvalificerer pædagogernes arbejde. Det kunne fx være en workshop om dialogisk læsning for de allermindste (0-2 år). Endvidere arbejdes med Åben Dagtilbud med fokus på sprogunderstøttende forløb, hvor pædagogerne har en aktiv rolle og får inspiration til det videre arbejde.

Der har været en omfattende kompetenceudvikling de sidste mange år med fokus på at alle lærere, der underviste i sprogcenter eller i m-klasse, skulle have liniefags-kompetence. Derudover har der været generel fokus på opkvalificering af lærere og tosprogede lærere via diverse kurser i sprog og fag og kultur og sprog. Nogle af de mere konkrete forløb har været, at alle børnehaveklasselærere er blevet uddannet i at anvende sprogvurderinger i deres pædagogiske praksis, 240 timers kursus i DSA med fokus på kultur og sprog mv.

En ny treårig kompetenceudviklingsstrategi for sprogområdet skal understøtte både en generel kapacitetsopbygning i alle dagtilbud og skoler samt en mere specifik kapacitetsopbygning i dagtilbud og skoler. Planen skal sikre, at København lever op til lovkravet i dagtilbudsloven om, at pædagoger der varetager opgaver i relation til sprogindsatsen, har *særlige kvalifikationer* til at varetage opgaven, samt at lærere og pædagoger skal kunne indtænke sprogunderstøttende praksis i alt arbejde. Formålet med den samlede indsats er, at lærere og pædagoger i Københavns Kommune kan indtænke

sprogunderstøttende praksis i alt deres arbejde. Dette ud fra devisen *vi er alle sproglærere og sproglige rollemodeller*, og sprogindsatser finder ikke sted i en løsrevet form, hvor man arbejder med sprog uden for kontekst, men indarbejdes derimod i alt pædagogisk praksis og i al undervisning.

Forældresamarbejde og inddragelse af forældre som ressource i børnenes sproglige udvikling og trivsel er en del af kompetenceudviklingsindsatsen over de næste tre år. Her tilbydes forløb for daginstitutioner og skoler om det gode forældresamarbejde med barnet i centrum.

Strategisk kapacitetsopbygning

Via blandt andet ressourcecentre og pædagogiske læringscentre arbejdes strategisk med at fastholde og udvikle kvaliteten i arbejdet med inklusion af børn med dansk som andet sprog. De centrale fokusområder er klasserumsledelse, undervisningsdifferentiering, opbygning af relationskompetencer og teamsamarbejde og dansk som andet sprog. Ligeledes er der i ressourcecentre et socialt fokus på elevernes trivsel og alsidige udvikling i tæt samarbejde med fx Socialforvaltningen med fx skole-socialrådgivere, elevfravær mv.

Med klasserumsledelse arbejdes der med læringsledelse, hvor fokus i klassen rettes mod strukturen for læringen med klare instrukser og forventninger og hvor læringen og næste skridt er synlig for eleven. Klasserumsledelse styrkes i København bl.a. via Læring der ses, ved kurser for personale på professionsskolerne Metropol og UCC, og via den praksisnære support, hvor læringskonsulenter fra forvaltningen leverer indsatser på skoler omkring klasserumsledelse i praksis, hvor forankringen i skolens team er i fokus.

Når udgangspunktet er den synligt lærende elev, med fokus på alle elevers læringsprogression, bliver midlet til at øge læringsprogression hos den enkelte elev i høj grad differentiering af undervisningen. Udover holddannelse og forskellige opgavetaksonomier, samt metoder som ugeskemarevolutionen, foregår differentieringen af undervisningen med udgangspunkt i lærernes løbende formative evaluering, hvor undervisningen tilpasses elevernes læringsrelevante forskelle.

Relationskompetencer er afgørende for, at eleven lader sig "lede" af læreren i forhold til deres læring. Også med et mangfoldigt elevgrundlag er det derfor afgørende, at der arbejdes med at styrke inkluderende læringsmiljøer, som er præget af positive relationer mellem elev/lærer og lærer/ lærer/pædagog. Teamsamarbejdet tager udgangspunkt i alle elevers læring, hvorfor der er et særligt fokus på at udvikle de bedste læringsrammer.

Dansk som Andetsprog (DSA)

Har et barn dansk som andetsprog har barnet ret til at modtage forskellige ekstra tilbud i skolen. Formålet med undervisningen i dansk som andetsprog er, at tosprogede elever på baggrund af deres samlede sproglige og kulturelle forudsætninger tilegner sig færdigheder i at forstå og anvende talt og skrevet dansk. Tilgange fra DSA-undervisningen inddrages i fagundervisning i alle fag for i højere grad at inkludere de sprogudfordrede elever i almenundervisningen.

Modersmålsundervisning

Den ikke-lovpligtige modersmålsundervisning tilbydes gratis for børn med bopæl i København fra 0. – 5. klasse. De seneste år har ca. 1.300-1.400 børn modtaget ikke-lovpligtig modersmålsundervisning. Siden 2008 har undervisningen været frivillig, men Københavns kommune har fastholdt tilbuddet. Undervisningen foregår på blandt andet arabisk, urdu, somali, albansk, tyrkisk, kinesisk, russisk, vietnamesisk, nepalesisk, farsi og hebraisk.

Primo maj blev en undersøgelse om modersmålsundervisning offentliggjort - gennemført af UVM og evalueret af TrygFondens Børneforskningscenter, Aarhus Universitet. Konklusion er, at effekterne af modersmålsundervisningen ikke er entydige. Der er ingen resultater, der peger på, at det skulle være et problem for eleverne, at de indgår i modersmålsundervisning. Ligeledes er der ingen resultater, der peger på, at det har en signifikant positiv effekt.

Ny i København (Ny modtagermodel)

Den nye modtagelsesmodel er et vigtigt led i den samlede integrations- og sprogindsats. Via en styrket faglig visitation, flere differentierede tilbud, systematisk og kontinuerligt fokus på progression, mere to-voksentid, tættere tilknytning til almenmiljøet og kompetenceudvikling er det målet, at særligt de mindste børn integreres direkte og at flere udluses hurtigere fra modtagerhold til almen klasse. Modellen indføres over tre år.

Det foregribende niveau

Den foregribende indsats har primært fokus på børn og unge, der udviser tegn på mistrivsel og/eller faglige udfordringer. Derudover er kommunens indsats på dette niveau primært målrettet kompetenceudvikling af medarbejdere.

Samarbejde med andre forvaltninger

Via kommunens samarbejde mellem forvaltningerne arbejdes der med at øge den sociale mobilitet og sammenhængskraft generelt. Det sker fx via Politik for Udsatte Boligområder, hvor kommunen arbejder samlet på at styrke beskæftigelse, fritidsliv, uddannelse mv. med fokus

på chancelighed for alle. Både via kommunes samlede integrationspolitik og særskilte politikområder arbejder forvaltningen i tæt samarbejde med kommunens øvrige forvaltninger for at leve op til politikens mål, fx med tidlig opsporing af børn med særlige problematikker, antiradikaliseringssindsatsen, social kontrol, modtagelse af flygtning mv.

Københavnmodellen (rådgivning og skoleskiftere)

Via Københavnmodellen foregår rådgivningsforløb inden den ordinære skoleindskrivning i november, hvor der tages udgangspunkt i de sprogvurderede børn i børnehaven – herunder de børn, der scorer under 15.

Skoleskiftere i København tilbydes rådgivning i de tilfælde, hvor den afgivne skole finder det tilrådeligt (fx pga særlige behov, mange skoleskift, mistroivsel), eller når familien selv beder om rådgivning. Rådgivningen sker i forvaltningens fem områder, som har fået tildelt ressourcer til opgaven.

Ungeinitiativer

Investeringsscasen investering i udskolingen har et særligt fokus på at få flere direkte i gang med en ungdomsuddannelse og indsatsen består af 6 projekter, som både har til mål at skabe en lokal kapacitetsopbygning og kulturforandring i systemet omkring de unge og give de unge selv en bedre karrierelæring, således at de kan foretage fremtidige valg på et oplyst og reflekteret grundlag.

Det indgribende niveau

Den indgribende indsats retter sig mod enkeltindivider eller afgrænsede elevgrupper, der viser tydelige tegn på problemer, fx i resultater i nationale test, trivsel mv. To eksempler her på er København Akademi og Torboforløb.

København Akademi

København Akademi er et intensiveret undervisningsforløb, der er for 100 8. klasses-drengene fra 13 skoler, som har faglige udfordringer med dansk og/eller matematik. Underviserne i forløbet er fra de deltagende skoler, hvorfor akademiet også udgør et generelt kompetenceudviklingsforløb.

Projektet har 3 delte fokus:

- Et fagligt og personligt løft for de deltagende drenge
- Et kompetenceløft for de deltagende lærere
- Et udviklingsprojekt som kan overføres til kommunens øvrige skoler

Turboforløb

Et turboforløb er et kortere (2-3 ugers) intensivt læringsforløb for en defineret gruppe af elever udviklet og udført i et tæt samarbejde mellem en eller flere lærere og en ekstern partner. Elevgruppen, som får tilbudt et turboforløb kan være en til lejligheden sammensat gruppe på 15-20 elever fra en årgang med særlige faglige udfordringer. Det kan også være en til lejligheden sammensat gruppe af elever som skolen vurderer, at trænge til særlige udfordringer. Og endelig kan det også være en enkelt klasse. Man arbejder fagligt indenfor fagene dansk, eller matematik, eller naturfag.

Turboforløbene er målrettet elever fra 6.- 8. klasse. I skoleårene 2012/2013 – og til og med 2016/2017 har været gennemført 15-20 turboforløb pr. skoleår.

Fra og med skoleåret 2017/2018 gennemføres fortsat 18-20 turboforløb, udviklet og afviklet i et tæt samarbejde mellem lærere og særligt udvalgte eksterne fagspecialister. Derudover medtænker skolens turbolærere fremover i højere grad den eksterne partner med i dele af skolens øvrige undervisning, så flere elever får udbytte af den eksterne partners faglige spidskompetencer. I alt 38 skoler har ønsket et partnerskab eller et turboforløb med en ekstern partner i skoleåret 2017/2018. Eksempler på turbopartnere; Statens Naturhistoriske Museum, Statens Museum for Kunst, Områdefornyelsen, Dansk Arkitektur Center, Niels Bohr-instituttet, Den Blå Planet, ZOO, Afdelingen for Bæredygtig Udvikling.

Indsatser fra andre kommuner med dokumenteret effekt

Børne- og Ungdomsforvaltningen er løbende i dialog med andre kommuner igennem netværk o.l., hvor der udveksles viden og erfaringer om indsatser og projekter. Forvaltningen samarbejder bl.a. med Odense kommune, Århus kommune og Vejle kommune i et fagligt netværk hvor der vidensdeles på kryds og tværs om forskellige emner inden for integrationsområdet. På sidste netværksmøde i København blev det bl.a. drøftet, hvilke indsatser eller projekter der kan peges på med dokumenteret effekt. Der blev peget på, at det overordnet handler om et langt fagligt træk, fokus på generel kapacitetsopbygning, og fokus på sprog som et anliggende for alle børn. Med andre ord skal det grundlæggende faglige og trivselsmæssige arbejde være i orden. Nedenstående er et udpluk af konkrete indsatser fra andre kommuner, som har givet positive resultater.

Aarhus

Aarhus Kommune sprogscreener ligeledes kommende skolestartere med dansk som andetsprog, for at sikre at børn med særlige sprogstøttebehov får den nødvendige støtte til at udvikle deres danske

sprog. Sprogscreeningen danner samtidig baggrund for henvisning af børn til anden skole end deres distriksskole.¹

READ er udviklet i samarbejde mellem Aarhus Kommune, VIA UC og TrygFondens Børneforskningscenter og giver forældrene (herunder på eget andetsprog) vejledning til, hvordan de kan læse med deres barn. Projektet indledes på et forældremøde i skolen, og der er løbende opsamling på, hvor meget forældre og barn læser sammen ved, at det skrives ind i en app. Læreren kan belønne barnet undervejs alt efter, hvor lang tid de bruger på læsning derhjemme, ligesom det kan bruges til dialog med forældrene.

Ringsted Kommune

Dialogisk læsning i dagtilbud med videodokumentation fem gange i perioden, så der kommer fokus på den udvikling børnene viser. Videoklippene er brugt aktivt i forhold til særligt tosprogsforældrene for at vise, hvordan de kan læse sammen med barnet der hjemme.

Køge Kommune

Eksempel på et særligt intensiveret og dagligt fokus på sprog i dagtilbud har medført en stor reduktion i antallet af børn, der ifølge sprogtesten for 3-årige skal have en særlig eller fokuseret sprogindsats.

Silkeborg Kommune

Intensiveret dialogisk læsning i børnehaven. De kan dokumentere en sproglig fremgang hos elever på 10 mdr., der svarer til den udvikling der normalt ses over 2½ år. Derudover ses effekter i forhold til børnenes koncentrationsevne og nysgerrighed i forhold til bøger og bogstaver.

---

¹ www.aarhus.dk - <http://www.aarhus.dk/da/omkommunen/nyheder/2017/Maj/Dansk-udfordrer-fortsat-skolestartere-i-Aarhus.aspx?page=1>